

Postřehy z budapešťských knihoven

Národní Szechényiova knihovna

Knihovna od roku 1985 sídlí v jednom z křídel komplexu Budínského hradu. Své jméno získala po hraběti Ferenci Szechényiovi, významném představiteli maďarského národního reformního hnutí v 1. polovině 19. století, který prosazoval myšlenku vytvoření sbírky hungarik. Kromě této sbírky buduje knihovna rozsáhlé fondy zahraniční literatury z oblasti jazykovědy, historie a knihovnictví. Celkový objem fondů činí zhruba 9 milionů knihovních jednotek.

Knihovna je přístupná veřejnosti, ale s výjimkou studovny knihovnické literatury neposkytuje absenční výpůjčky. K prezenčnímu studiu nabízí dvě studovny. Vedle tradičních sbírek knih a časopisů knihovna uchovává speciální sbírky rukopisů a starých tisků (mezi nimi také několik exemplářů z tzv. Bibliothecy Corviniány), sbírku map, grafik, hudebnin či sbírku divadelní historie, která obsahuje kromě libret divadelních her i návrhy kostýmů či dekorací z různých inscenací a je tak ojedinělou sbírkou svého druhu v Evropě. Zajímavá je také sbírka tzv. současné historie, která zahrnuje především dokumenty tzv. zakázané literatury (díla autorů v exilu, samizdatová literatura). Od 70. let byla tato sbírka doplňována i videonahrávkami dokumentárních pořadů a maďarské filmové produkce.

Od roku 1989 využívá knihovna integrovaný knihovnický automatizovaný systém DOBIS/LIBIS. Na internetu už je ale přístupný Web-OPAC nového systému Libri Vision. Celkový přechod na tento nový systém je otázkou několika následujících měsíců.

Knihovna a informační centrum Technické univerzity

Knihovna se nachází v komplexu Technické univerzity nedaleko Dunaje. Kromě této hlavní knihovny existují na univerzitě samostatné knihovny jednotlivých kateder a ústavů. Akvizice je řízena centrálně. Knihovna vlastní přes 500 000 svazků knih a učebnic a okolo 140 000 svazků časopisů. Nákupem je získáváno ročně okolo 2000 titulů časopisů. Roční přírůstek knih činí zhruba 8000 svazků.

Tematické rozložení fondu vychází ze studijních oborů univerzity. Jedná se především o oblast matematiky, fyziky, chemie, architektury a ekonomie. Výběrově knihovna vlastní i literaturu z oblasti sociálních věd, populárně naučnou literaturu či beletrii. Zvláštní sbírka je tvořena maďarskými doktorandskými disertacemi, učebnicemi, skripty a sbírkou materiálů ze zahraničních i tuzemských univerzit, která se ročně rozroste přibližně o 140 000 svazků získaných převážně výměnou.

Uživatelům se zde nabízí možnost prezenčního studia ve velké studovně se zhruba 60 místy. Mohou zde využívat volně přístupný fond příruční literatury a učebnic. Další studijní literaturu lze objednat z přilehlého skladu. Ve studovně časopisů je vystaven poslední běžný rok 2000 titulů časopisů, které jsou řazeny tematicky. Vázané časopisy si mohou čtenáři objednat do velké studovny. Obě studovny nabízejí možnost samoobslužného kopírování. Novinkou je studovna přírodních věd, která se nachází v přízemí protilehlé budovy. Obsahuje především příruční literaturu z oblasti chemie, matematiky a fyziky. Problémem této studovny je její nepříliš vhodná poloha v přízemí, s okny na trávník, která sváděla studenty k "rabování" fondu. Proto byla kromě mříží vsazena do oken plexiskla, která však brání řádnému pro- vzdušnění prostoru.

Knihovna umožňuje také absenční výpůjčky. Mezi- knihovní výpůjční služby mohou využívat pouze zaměstnanci univerzity a postgraduální studenti. Kromě elektronického katalogu systému Aleph, který obsahuje pouze záznamy knih vydaných po roce 1985, mohou čtenáři používat lístkové katalogy. Systematický katalog je řazen podle MDT.

Automatizovaný knihovnický systém Aleph funguje v KTU od roku 1992 a jeho nová verze Aleph 500 byla v knihovně instalována v září 1999. Jsou využívány moduly OPAC, výpůjček a katalogizace. Pro čtenáře je zpřístupněn OPAC na zhruba 20 terminálech v informační a internetové studovně. Asi 4 počítače jsou připojeny na internet.

Katalogizace časopisů zde probíhá ve zvláštním systému Register vytvořeném na bázi ISIS. Systém je využíván k registraci došlých časopisů, které jsou rozdělovány mezi jednotlivé knihovny univerzity. Také jsou v něm uváděny některé údaje o akvizici.

Národní zemědělská knihovna a dokumentační středisko

Na rušné ulici Attila sídlí v budově bývalého hotelu Národní zemědělská knihovna. Tato instituce byla založena v roce 1951 a jejím zřizovatelem je ministerstvo zemědělství. Jejimi hlavními úkoly jsou získávání, zpracovávání a zpřístupňování co nejobsažnější sbírky různých typů dokumentů z oblasti zemědělství, potravinářství, lesnictví a příbuzných oborů. Do činnosti knihovny také spadá péče o speciální sbírku dokumentů Evropské unie pro oblast zemědělství. Tato sbírka má v budově svou vlastní studovnu.

Valnou část knih, časopisů a dalších tištěných i elektronických zdrojů získává knihovna výměnou, kterou udržuje s 320 institucemi ze 40 zemí. Fond knihovny dosahuje v současné době 500 000 knihovních jednotek, z toho 1500 svazků periodik. Kromě monografií a periodik je ve fondu obsažena také tzv. šedá literatura.

Kromě studovny dokumentů Evropské unie je knihovna vybavena dvěma dalšími studovnami. Hlavní studovna nabízí volný výběr příruční literatury z profilových oborů. Na 6 počítačích je k dispozici 17 oborových databází (CAB Abstracts, AGRIS, FSTA atd.) a také přístup k internetu. Ve studovně periodik jsou vystavena poslední čísla odebíraných titulů časopisů. Knihovna registruje kolem 3000 čtenářů převážně z řad vědců, pracovníků ministerstva a studentů. Veškerý výpůjční fond je opatřen čárovým kódem.

Automatizovaný knihovnický systém Aleph je zde v provozu od roku 1994. Knihovna vlastní verzi 3.2_5, ve které využívá moduly OPAC, katalogizace a výpůjček. V současné době obsahuje databáze okolo 200 000 záznamů.

Centrální knihovna maďarské Akademie věd

Knihovna sídlí od roku 1988 v hlavní budově Akademie v centru města nedaleko Parlamentu. Historie této knihovny sahá do druhé poloviny minulého století. U jejího zrodu stál v roce 1862 hrabě József Teleki prosazující ideu knihovny pro každého občana. Od roku 1945 se knihovna stala jednou ze stěžejních institucí podporujících rozvoj maďarské vědy a kultury.

Fond knihovny je tvořen především zdroji z oblasti společenských věd. Výběrově jsou ale zastoupeny i vědy přírodní. Celkový počet svazků dosahuje zhruba 2 milionů. Kromě tištěných dokumentů jsou zpřístupňovány mikrodokumenty a elektronické zdroje (tematické databáze na CD-ROM, elektronické časopisy přístupné přes službu EBSCO Online). Hojně využívanou databází na CD-ROM je souborný katalog zahraničních periodik odebíraných na území Maďarska, který vydává Národní Szechenyiho knihovna. Významnou roli v akvizici hraje výměna, jejíž tradice začala v roce 1833. Jejím prostřednictvím je získávána více než polovina ročního přírůstku knih a dvě třetiny přírůstku periodik. Knihovna registruje přes 10 000 uživatelů z řad vědců, učitelů a studentů, kteří mají k dispozici hlavní studovnu, studovnu časopisů a počítačovou studovnu. Pro studenty humanitních oborů představuje knihovna náhradu za univerzitní knihovnu, která ve městě chybí.

Knihovnický systém Aleph funguje v knihovně od roku 1994. V provozu jsou moduly OPAC, katalogizace a akvizice. Rozsah databáze činí zhruba 200 000 záznamů. V dílčích bázích jsou zpracovány monografie od roku 1992, knihy a edice podle lístkového katalogu z let 1980-1992, disertace obhájené na maďarské Akademii věd v letech 1953-1997 atd. Záznamy časopisů byly nedávno konvertovány z původního systému na bázi ISIS do systému Aleph a v současné době probíhá jejich kontrola. Pro evidenci došlých čísel časopisů se stále používají kartotéční lístky.

Knihovna Fyzikálního ústavu maďarské Akademie věd

Knihovna sídlí v komplexu Akademie věd na samém předměstí Budapešti v příjemném prostředí zalesněných Budínských vrchů. Vznikla v roce 1953 spojením několika menších oddělení. Knihovna není veřejná, slouží především zaměstnancům Fyzikálního ústavu a příbuzných institucí, které sídlí v areálu, a také studentům na základě zvláštního povolení.

Fond knihovny tvoří především prameny z oblasti fyziky, včetně teoretické fyziky, jaderné fyziky, optiky apod., ale také z oboru chemie, matematiky či elektroniky. Studovny a skladíšní prostory obsahují přes 70 000 knih a kongresových zpráv, necelých 40 000 svazků periodik a beznámá 90 000 výzkumných zpráv. Uživatelům jsou k dispozici 2 studovny s 32 místy. Jedna studovna je speciálně určena pro chemickou literaturu. Ve volném výběru jsou tu k nahlédnutí Chemical Abstracts a podobné publikace. Uživatelé rovněž mohou využívat kopírovací přístroj, čtečku na mikrodokumenty a 2 počítače, na kterých jsou instalovány i CD-ROM s tematickými databázemi. Řada databází a dalších elektronických produktů je přístupná nejen v knihovně, ale i na pracovištích napojených na místní počítačovou síť.

V systému Aleph (verze 3.2_5) jsou zpracovávány pouze knihy, konferenční materiály a výzkumné zprávy. Evidence časopisů probíhá v systému Textbase, který vychází ze systému ISIS. Pro tematické třídění neperiodické produkce využívají třídění INSPEC. Knihy a konferenční materiály jsou v bázi zpracovány od roku 1986, časopisy od roku 1992.

Ze zprávy o služební cestě
D. Mladičové a P. Pěnkavové
(září 1999) vybrala redakce